

Gatunki inwazyjne w prawodawstwie polskim i unijnym

PRAWODAWSTWO UNII EUROPEJSKIEJ

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych.

- zapobieganie wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych,
- wczesne wykrywanie gatunków obcych,
- szybka i skuteczna eliminacja pojawiających się gatunków obcych,
- długofalowa i efektywna kontrola populacji w przypadku gatunków obcych rozpowszechnionych.

PRAWODAWSTWO UNII EUROPEJSKIEJ

- *Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 2016/1141 z dnia 13 lipca 2016 r.* - lista inwazyjnych gatunków obcych (rośliny i zwierzęta) uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii
- *Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 2017/1263 z dnia 12 lipca 2017 r.* - lista uzupełniona o kolejne gatunki

Aktualna lista zawiera 49 pozycji, w tym inwazyjne gatunki ***kaukaskich barszczy***.

PRAWODAWSTWO UNII EUROPEJSKIEJ

Wobec gatunków umieszczonych na liście inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii, obowiązują następujące zakazy:

- wprowadzania na terytorium Unii, w tym przemieszczania tranzytem pod nadzorem celnym;
- przetrzymywania, w tym w obiekcie izolowanym;
- hodowania, w tym w obiekcie izolowanym;
- przywożenia do Unii, wywożenia z Unii lub przemieszczania w granicach Unii z wyjątkiem transportu gatunków do obiektów w związku z ich eliminacją;
- wprowadzania do obrotu;
- wykorzystywania lub wymieniania;
- zezwalania na ich rozmnażanie, hodowlę lub uprawę, w tym w obiekcie izolowanym;
- uwalniania do środowiska.

PRAWODAWSTWO POLSKIE

- *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.)*

Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, listę roślin, zwierząt i grzybów gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym, kierując się potrzebą zapewnienia ciągłości istnienia i ochrony różnorodności rodzimych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów.

-
- *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. nr 210, poz. 1260)*

Lista zawiera 53 gatunki, w tym objęte projektem: **barszcz Sosnowskiego** *Heracleum sosnovskyi*, **barszcz Mantegazziego** *Heracleum mantegazzianum*, **rdestowiec ostrokończysty (japoński)** *Reynoutria japonica*, **rdestowiec sachaliński** *Reynoutria sachalinesis* i **rdestowiec pośredni (czeski)** *Reynoutria x bohemica* .

PRAWODAWSTWO POLSKIE

- *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.)*

art. 120 :

- zabrania się wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych,

- bez zezwolenia GDOŚ nie wolno wwozić z zagranicy gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym,

- bez zezwolenia RDOŚ nie wolno przetrzymywać, hodować, rozmnażać, oferować do sprzedaży i zbywać gatunków obcych które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym.

PRAWODAWSTWO POLSKIE

- *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.)*

Zakazu wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych, z wyjątkiem gatunków, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym, nie stosuje się do wprowadzania do środowiska przyrodniczego i przemieszczania w tym środowisku roślin:

- przy zakładaniu i utrzymywaniu terenów zieleni oraz zakładaniu i utrzymywaniu zadrzewień poza lasami i obszarami objętymi formami ochrony przyrody;
- wykorzystywanych w ramach racjonalnej gospodarki leśnej i rolnej.

Projekt ustawy o gatunkach obcych

Celem projektu jest wdrożenie do polskiego porządku prawnego przepisów *rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych.*

Rozporządzenie to weszło w życie 1 stycznia 2015 roku. Zgodnie z tą regulacją na państwach członkowskich ciąży obowiązek ustanowienia ram prawnych dla działań służących zapobieganiu niekorzystnemu wpływowi inwazyjnych gatunków obcych na różnorodność biologiczną i usługi ekosystemowe, minimalizowaniu i łagodzeniu tego wpływu oraz ograniczenie wyrządzania przez te gatunki szkód społecznych i gospodarczych.

W Polsce system zwalczania gatunków obcych stanowi art. 120 *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, z późn. zm.)*, jednak rozporządzenie nr 1143/2014 wprowadza nowe elementy, polegające na kompleksowym podejściu do zagadnienia na poziomie Wspólnoty – listę gatunków inwazyjnych obcych dla całej UE, kontrole unijnych granic, raportowanie, wzajemne powiadamianie, współpraca.

Projekt ustawy o gatunkach obcych

Wprowadzenie pojęć:

- *inwazyjny gatunek obcy* - gatunek obcy, którego wprowadzenie lub rozprzestrzenianie się zagraża – jak stwierdzono – bioróżnorodności i powiązanim usługom ekosystemowym lub oddziałuje na nie w niepożądany sposób,
- *inwazyjny gatunek obcy stwarzający zagrożenie dla Unii* - inwazyjny gatunek obcy, którego niepożądane oddziaływanie uznano za wymagające skoordynowanych działań na szczeblu unijnym,
- *inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla państwa członkowskiego* - inwazyjne gatunki obce inne niż inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla Unii, których niepożądane oddziaływanie w wyniku ich uwolnienia i rozprzestrzeniania się, nawet jeśli nie jest w pełni ocenione, zostaje przez dane państwo członkowskie uznane – na podstawie dowodów naukowych – za istotne dla całości lub części jego terytorium oraz za wymagające podjęcia działań na szczeblu tego państwa członkowskiego.

Projekt ustawy o gatunkach obcych

Wprowadzenie pojęć:

- *różnorodność biologiczna* - zróżnicowanie organizmów żywych dowolnego pochodzenia, w tym z ekosystemów lądowych, morskich i innych ekosystemów wodnych oraz zespołów ekologicznych, do których należą; to zróżnicowanie obejmuje różnorodność w obrębie gatunku, między gatunkami i między ekosystemami.
- *usługi ekosystemowe* - bezpośredni lub pośredni wkład ekosystemów w dobrostan człowieka.

Projekt ustawy o gatunkach obcych

System powiadamiania, monitoringu, budowanie bazy danych

- Każdy, kto stwierdzi obecność w środowisku inwazyjnego gatunku obcego stwarzającego zagrożenie dla Unii lub inwazyjnego gatunku obcego stwarzającego zagrożenie dla Polski powinien niezwłocznie zawiadomić właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.
- Wójt, burmistrz lub prezydent miasta przekazuje te informacje do:
  - ✓ regionalnego dyrektora ochrony środowiska,
  - ✓ dyrektora parku narodowego,
  - ✓ dyrektora urzędu morskiego.

Powyższe organy:

- wprowadzają informacje do *centralnego rejestru danych o inwazyjnych gatunkach obcych* (prowadzonego przez GDOŚ),
- zawiadamiają dyrektora RDLP i dyrektora RZGW.

Projekt ustawy o gatunkach obcych

Listy gatunków

Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, listę:

- inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii:
    - ✓ podlegających obowiązkowi szybkiej eliminacji,
    - ✓ rozprzestrzenionych na szeroką skalę,
  - inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski:
    - ✓ podlegających obowiązkowi szybkiej eliminacji,
    - ✓ rozprzestrzenionych na szeroką skalę,
- z wyszczególnieniem zwierząt gatunków, które mogą być eliminowane na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie.

Projekt ustawy o gatunkach obcych

Działania zaradcze

Regionalny dyrektor ochrony środowiska (dyrektor parku, dyrektor urzędu morskiego) przeprowadza działania zaradcze w stosunku do **inwazyjnych gatunków obcych podlegających obowiązkowi szybkiej eliminacji** (stwarzających zagrożenie dla Unii oraz dla Polski).

Działania zaradcze obejmują:

- stosowanie środków eliminacji, monitorowanie ich skuteczności i oddziaływania na gatunki niedocelowe;
- stosowanie środków izolacji oraz monitorowanie ich skuteczności;
- stosowanie środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez te gatunki.

Projekt ustawy o gatunkach obcych

Działania zaradcze

Gmina przeprowadza działania zaradcze w stosunku do **inwazyjnych gatunków obcych rozprzestrzenionych na szeroką skalę** (stwarzających zagrożenie dla Unii oraz dla Polski) za wyjątkiem:

- obszaru parku narodowego – **dyrektor parku**,
- obszaru rezerwatu przyrody – **RDLP** w przypadku rezerwatów leśnych, **RDOŚ** w przypadku pozostałych,
- obszarów morskich – **dyrektor urzędu morskigo**,
- Nieruchomości stanowiących własność osób fizycznych oraz niepaństwowych osób prawnych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej – **podmiot władający**, CHYBA ŻE

niezwłocznie po podjęciu wiedzy o obecności inwazyjnego gatunku obcego stwarzającego zagrożenie dla Unii lub dla Polski na nieruchomości, zwróci się do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta z wnioskiem o przeprowadzenie działań zaradczych przez **gminę**.

Co (można) zrobić w przypadku znalezienia gatunku inwazyjnego?

- Powiadomić lokalny samorząd.
- Powiadomić właściciela/zarządcę nieruchomości.
- W przypadku rezerwatów, obszarów Natura 2000 powiadomić RDOŚ.
- Na terenie własnej nieruchomości – podjąć próbę samodzielnego zwalczania (z zachowaniem przepisów prawa, środków bezpieczeństwa, dostępnych wytycznych).
- Zgłosić do obecnie funkcjonujących baz danych gatunków obcych, np. <http://www.iop.krakow.pl/ias>, <http://barszcz.edu.pl>

 barszcz.edu.pl

Barszcz Sosnowskiego – badamy, szkolimy, inwentaryzujemy

Naszym celem jest szerzenie rzetelnej wiedzy na temat zagrożeń, jakie niosą ze sobą barszcz Sosnowskiego i barszcz olbrzymi. Udzielamy wsparcia gminom

ZOBACZ WIĘCEJ

Gatunki obce w Polsce

O projekcie   O problemie

O projekcie

Mimo, że w skali globalnej wpływ inwazyjnych obcych gatunków (Invasive Alien Species, IAS) stanowi obecnie największe, poza utratą siedlisk, zagrożenie dla różnorodności biologicznej, próby kompleksowych rozwiązań problemu inwazji biologicznych podejmowane są dopiero od niedawna. Jednym z podstawowych elementów takich rozwiązań jest gromadzenie i wymiana informacji o obcych gatunkach.

W 1999 r. w Instytucie Ochrony Przyrody PAN w Krakowie została dla Ministerstwa Środowiska przygotowana baza danych „Gatunki introdukowane w Polsce”. Początkowo obejmowała ona 233 gatunki obcych grzybów, roślin i zwierząt. W 2003 r., dzięki finansowaniu przez Departament Stanu USA, część danych zawartych w tej bazie danych została

List gońcy

Szop pracz *Procyon lotor*

Coraz częstsze stwierdzenia tego północnego ssaka w Polsce od połowy lat 90. XX wieku. R. zasięgiem zachodnią część kraju. Jej obszar wschodnich Niemiec, gdzie Szopy stały się popularnymi zwierzętami regionalnej dystrykcji ochrony środowiska.

Ucieczki z hodowli i celowe uwolnienia szopów przez właścicieli (ci pojedyncze osobniki coraz częściej spotyka się na obszarze całej P. może być groźna nie tylko dla ptaków gniazdujących na ziemi, lecz drzewach, dla ptaków mających swe gniazda ponad ziemią. Ponad życia człowieka oblięca *Baylisascaris procyonis*. Wszystkie informac.

Fot. Magdalena Bartoszewicz

Dziękujemy za uwagę

Karolina Olszanowska-Kuńka
Wojciech Lewandowski

